

DATOS IDENTIFICATIVOS

Recursos, instalacións e centrais hidráulicas

Materia	Recursos, instalacións e centrais hidráulicas			
Código	V09G290V01601			
Titulación	Grao en Enxeñaría da Enerxía			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Enxeñaría mecánica, máquinas e motores térmicos e fluídos			
Coordinador/a	Casares Penelas, José Carlos			
Profesorado	Casares Penelas, José Carlos			
Correo-e	carloscasares@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	(*)El objetivo de la asignatura se centra en el estudio de los conocimientos científicos y de las aplicaciones técnicas de los dispositivos transformadores de energía que utilizan un fluido como medio intercambiador de energía. Esta aplicación de la mecánica de fluidos a la tecnología se hace formativa en un sentido industrial tratando el funcionamiento de las máquinas de fluidos motoras más usuales y sus campos de aplicación.			

Competencias de titulación

Código	
A20	CEE14 Obras e instalacións hidráulicas. Planificación y gestión de recursos hidráulicos
A21	CEE15 Conocimiento aplicado de los fundamentos de los sistemas y máquinas fluidomecánicas
A22	CEE16 Conocimiento sobre sistemas eléctricos de potencia y sus aplicaciones
A29	CEE24 Conocimiento aplicado sobre energías renovables
B1	CG1 Capacidad de interrelacionar todos los conocimientos adquiridos, interpretándolos como componentes de un cuerpo del saber con una estructura clara y una fuerte coherencia interna.
B2	CG2 Capacidad de desarrollar un proyecto completo en cualquier campo de esta ingeniería, combinando de forma adecuada los conocimientos adquiridos, accediendo a las fuentes de información necesarias, realizando las consultas precisas e integrándose en equipos de trabajo interdisciplinar.
B3	CG3 Proponer y desarrollar soluciones prácticas, utilizando los conocimientos teóricos, a fenómenos y situaciones-problema de la realidad cotidiana propios de la ingeniería, desarrollando las estrategias adecuadas.
B4	CG4 Favorecer el trabajo cooperativo, las capacidades de comunicación, organización, planificación y aceptación de responsabilidades en un ambiente de trabajo multilingüe y multidisciplinar, que favorezca la educación para la igualdad, para la paz y para el respeto de los derechos fundamentales.
B5	CG5 Conocer las fuentes necesarias para disponer de una actualización permanente y continua de toda la información precisa para desarrollar su labor, accediendo a todas las herramientas, actuales y futuras, de búsqueda de información y adaptándose a los cambios tecnológicos y sociales.
B10	CG10 Tomar conciencia de la necesidad de una formación y mejora continua de calidad, desarrollando valores propios de la dinámica del pensamiento científico, mostrando una actitud flexible, abierta y ética ante opiniones o situaciones diversas, en particular en materia de no discriminación por sexo, raza o religión, respeto a los derechos fundamentales, accesibilidad, etc

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
CEE14 Obras e instalacións hidráulicas. Planificación e xestión de recursos hidráulicos.	A20
CEE15 Coñecemento aplicado dos fundamentos dos sistemas e máquinas *fluidomecánicas	A21
CEE16 Coñecemento sobre sistemas eléctricos de potencia e as súas aplicacións.	A22
CEE17 Capacidade para o deseño de centrais eléctricas.	A29

CG1 Capacidade de interrelacionar todos os coñecementos adquiridos, interpretándoos como compoñentes dun corpo do saber cunha estrutura clara e unha forte coherencia interna.	B1
CG2 Capacidade de desenvolver un proxecto completo en calquera campo desta enxeñaría, combinando de forma adecuada os coñecementos adquiridos, accedendo ás fontes de información necesarias, realizando as consultas precisas e integrándose en equipos de traballo interdisciplinar.	B2
CG3 Propor e desenvolver solucións prácticas, utilizando os coñecementos teóricos, a fenómenos e situacións-problema da realidade cotiá propios da enxeñaría, desenvolvendo as estratexias adecuadas.	B3
CG4 Favorecer o traballo cooperativo, as capacidades de comunicación, organización, planificación e aceptación de responsabilidades nun ambiente de traballo multilingüe e multidisciplinar, que favoreza a educación para a igualdade, para a paz e para o respecto dos dereitos fundamentais.	B4
CG5 Coñecer as fontes necesarias para dispor dunha actualización permanente e continua de toda a información precisa para desenvolver o seu labor, accedendo a todas as ferramentas, actuais e futuras, de procura de información e adaptándose aos cambios tecnolóxicos e sociais.	B5
CG10 Tomar conciencia da necesidade dunha formación e mellora continua de calidade, desenvolvendo valores propios da dinámica do pensamento científico, mostrando unha actitude flexible, aberta e ética ante opinións ou situacións diversas, en particular en materia de non discriminación por sexo, raza ou relixión, respecto aos dereitos fundamentais, accesibilidade, etc	B10

Contidos

Tema

I. INTRODUCCIÓN E XENERALIDADES SOBRE AS MÁQUINAS HIDRÁULICAS.	I.1 Introducción. I.2 Clasificación das Máquinas de *Fluídos. I.3 Elementos característicos dunha *Turbomáquina. I.4 Clasificación e tipos de *Turbomáquinas.
*II. BALANCE ENERXÉTICO DUNHA MÁQUINA HIDRÁULICA.	*II.1 Introducción. *II.2 Ecuación de conservación da enerxía total. *II.3 Ecuación de conservación da enerxía interna. *II.4 Ecuación de conservación da enerxía mecánica. *II.5 Balance de enerxía mecánica e rendementos en bombas hidráulicas. *II.6 Balance de enerxía mecánica e rendementos en *turbinas hidráulicas. *II.7 Avaliación do quecemento en bombas e *turbinas hidráulicas. *II.8 Instalacións de bombeo e *turbinación. Indicacións sobre o cálculo das perdas de carga.
*III. ANÁLISE *DIMENSIONAL E SEMELLANZA FÍSICA EN *TURBOMÁQUINAS.	*III.1 Introducción. *III.2 Variables de funcionamento dunha *turbomáquina. *III.3 Redución do número de parámetros por análises *dimensional. *III.4 Curvas características en bombas hidráulicas. *III.5 Curvas características en *turbinas hidráulicas. *III.6 Coeficientes adimensionais. Velocidade e potencia específicas. *III.7 Diámetro específico. *Diagrama de *Cordier.
*IV. TEORÍA XERAL DE *TURBOMÁQUINAS HIDRÁULICAS.	*IV.1 Introducción. Sistemas de referencia. *IV.2 Volume de control. Ecuación de conservación da masa. *IV.3 Ecuación de conservación do momento *cinético. *Teorema de *Euler. *IV.4 Discusión da ecuación de *Euler. *IV.5 Ecuación de *Bernoulli en movemento relativo ao *rotor. *IV.6 Grao de reacción.
*V. TEORÍA IDEAL *UNIDIMENSIONAL DE *TURBOMÁQUINAS HIDRÁULICAS.	*V.1 Hipótese e obxectivos da teoría *unidimensional. *V.2 Ecuación de continuidade e velocidade meridiana. *V.3 Velocidade acimutal e ecuación de *Euler. *V.4 Teoría ideal *unidimensional para *turbomáquinas *axiais.
VIN. TEORÍA IDEAL *BIDIMENSIONAL DE *TURBOMÁQUINAS RADIAIS.	VIN.1 Introducción. Influencia do número de *álabes. VIN.2 Movemento dun *fluido *incompresible nun *rotor *centrífugo. VIN.3 Desviación angular do fluxo na saída do *álabe. Correccións.
*VII. TEORÍA IDEAL *BIDIMENSIONAL DE *TURBOMÁQUINAS *AXIALES.	*VII.1 Introducción. *VII.2 Movemento *bidimensional a través dunha ferverza fixa. *VII.3 Movemento relativo *bidimensional no *rotor. *VII.4 Conxunto *rotor-*estator. Grao de reacción. *VII.5 Equilibrio radial nunha *turbomáquina *axial.
*VIII. FLUXO REAL E FENÓMENOS DE *CAVITACIÓN EN *TURBOMÁQUINAS HIDRÁULICAS.	*VIII.1 Introducción. *VIII.2 Efectos *viscosos, capas límite e fluxos secundarios nas *turbomáquinas. *VIII.3 Perdas por friccións e fugas. *VIII.4 Fundamentos e efectos da *cavitación. *VIII.5 Condicións de *cavitación. *VIII.6 Semellanza física e *cavitación. Parámetro de *Thoma.

*IX. MÁQUINAS E INSTALACIÓNS HIDRÁULICAS REAIS.

- *IX.1 Introducción.
- *IX.2 Aspectos do deseño de bombas *centrífugas.Elementos complementarios.
- *IX.3 Instalación de bombeo.Punto de funcionamento.Axuste de bombas e regulación do punto de funcionamento.
- *IX.4 Selección e instalación de *turbinas hidráulicas.Curvas características en función do caudal e en función do réxime de xiro.Efecto do distribuidor de *álabes *orientables.
- *IX.5 Clasificación e descrición xeral de centrais,presas e encoros.Instalacións hidráulicas de alimentación das *turbinas.Tubaxes forzadas.Transitorios,golpes de ariete e chemineas de equilibrio.
- *IX.6 Centrais e máquinas *reversibles.Centrales de acumulación por bombeo.
- *IX.7 Regulación dun río.Produción e consumo de enerxía eléctrica.Automatización das centrais hidroeléctricas.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Titoría en grupo	5	0	5
Prácticas de laboratorio	5	0	5
Resolución de problemas e/ou exercicios	18	0	18
Sesión maxistral	29	52	81
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	25	29
Informes/memorias de prácticas	0	9	9
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	3	0	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Titoría en grupo	Preténdese facer un seguimento próximo ó alumno así como tratar de resolver calquer dificultade de comprensión relacionada coa materia.
Prácticas de laboratorio	Realizaranse dúas prácticas de Laboratorio coa finalidade de clarificar coñecementos adquiridos na aula.Seranlle facilitadas as pertinentes guías para cada práctica,de tal xeito que,tra-la toma de datos,podan devolver ó profesor os resultados das medicios realizadas.
Resolución de problemas e/ou exercicios	O profesor propón ós alumnos unha serie de problemas pra que intenten a súa resolución.Con anterioridade a que sexan resoltos por parte dos alumnos e/ou o profesor na clase,cada alumno entregará os resultados do seu traballo coa finalidade de que sexa observada a evolución do alumno.
Sesión maxistral	Exposición directa,verbal,na aula,por parte do profesor dos temas indicados no programa da materia.Sería recomendable que o alumno leera previamente o correspondiente tema e aportase cuestiós sobre as que lle xurdiron dúbidas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Durante o tempo que o alumno ten para resolver as cuestiós plantexadas po-lo profesor,poderá consulta-lo a título individual.As tutorías en grupo están deseñadas a orientar e axudar -no posible- á comprensión dos contidos da materia e á realización dos traballos propostos.En todo momento -utilizando as tutorías en grupo ou individuais- o alumno poderá consultar as dúbidas que lle puidesen xurdir para a realización dos traballos propostos.
Titoría en grupo	Durante o tempo que o alumno ten para resolver as cuestiós plantexadas po-lo profesor,poderá consulta-lo a título individual.As tutorías en grupo están deseñadas a orientar e axudar -no posible- á comprensión dos contidos da materia e á realización dos traballos propostos.En todo momento -utilizando as tutorías en grupo ou individuais- o alumno poderá consultar as dúbidas que lle puidesen xurdir para a realización dos traballos propostos.
Prácticas de laboratorio	Durante o tempo que o alumno ten para resolver as cuestiós plantexadas po-lo profesor,poderá consulta-lo a título individual.As tutorías en grupo están deseñadas a orientar e axudar -no posible- á comprensión dos contidos da materia e á realización dos traballos propostos.En todo momento -utilizando as tutorías en grupo ou individuais- o alumno poderá consultar as dúbidas que lle puidesen xurdir para a realización dos traballos propostos.

Avaliación

Descrición	Cualificación

Resolución de problemas e/ou exercicios	O profesor propón ós alumnos unha serie de problemas para intentar a súa resolución. Poderán consulta-lo nos horarios establecidos para tutorías. A entrega dos resultados será evaluable, a condición de que teñan un nivel aceptable.	10
Informes/memorias de prácticas	A entrega das prácticas de Laboratorio cos resultados das cuestións plantexadas, cun nivel aceptable, serán avaliadas.	10
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Esta proba coincidirá co exame final e será realizada unha finalizada as clases.	80

Outros comentarios sobre a Avaliación

As datas dos exames, Aprobadas en Xunta de Escola o 19 de Xuño do 2013 serán:

- 1º período: 29/05/2014 ás 16h Aula M-213/*M-212
- 2º período: 10/06/2014 ás 16h Aula M-213

Esta información pode verificarse/consultarse de forma actualizada na páxina web do centro:

<http://webs.uvigo.es/etseminas/cms/index.php?ide=181,0,0,1,0,0>

Bibliografía. Fontes de información

Agüera Soriano, **Mecánica de fluidos incompresibles y turbomáquinas hidráulicas.**,

C Mataix, **Mecánica de fluidos y máquinas hidráulicas.**, 1986.,

De Lamadrid., **Máquinas hidráulicas. Turbinas Pelton. Bombas centrífugas,**

C Mataix, **Turbomáquinas hidráulicas,**

J.M. Hernández Krahe., **Mecánica de Fluidos y Máquinas Hidráulicas/Unidades Didácticas V y VI.**, 2000.,

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Mecánica de fluídos/V09G290V01305